

Бошқа битта тараф кетгайдир нураб.

Дуч келдим ҳаётнинг кўп ғовларига,
Дош бердим турфа хил синовларига,
Илк бора кўргандай термулдингиз, чин,
Бошим эрта қўнган қировларига.

— Паст гапни ўзингга кўрма асло эп,
Рангларинг синикқан, дейсиз ғамим еб.
— Тинчликми, — сўрайсиз, — анчадан буён,
Газетга шеърларинг босилмайди деб.

Аламлар қуритди дармонларимни,
Ерларга тенг қилди, осмонларимни.
Мен ёзмоқ истайман, лекин, нетайин,
Шеърга сиғдиrolмам армонларимни.

Хабарингиз бордир суйганларимдан,
Ҳижронларда ёниб-куйганларимдан.
Қувонч, шодлик бўлди менга бегона
Ўз жонимдан ўзим тўйганларимдан.

Шеърлар битиб гоҳо ёниб, жўшаман,
Азобимга яна азоб қўшаман.
Кўринсам-да баъзан шодумон, хуррам,
Ҳижрон ёккан ҳамон ўша, ўшаман.

Кечирингиз, Она, сизга айтдим роз,
Қисматга йўқдир ҳеч менда эътироз,
Қоғозга тўкибман дард-ҳасратимни,
Бу шунчаки мактуб... толиқдим бир оз...

Она, ташвишлардан чарчагум, хоргум,
Ёнингизга юрак очай деб боргум,
Лекин дардим Сизга айта олмасдан
Гапни бошқа ёкка буриб юборгум.

Ўткир РАҲМАТ

* * *

Онажон —
Вақт кескир бурилиб кетди,
Қўлларинг излари пешонамдами.
Меҳринг юрагимдан қон бўлиб ўтди —
Устун ёлғиз ўзинг
Кошонамдами...

Ҳалқкириб ёнингга боргим келади,
Кўтариб олсайдим, қилсам хизматинг.
Сенга минг марталаб айтгим келади,

Кўзда ҳурматиму
Қалбда иззатинг...

Онажон — каъбамсан, жисмингда Ватан
Дуолар бергувчи,
Мунис, мухтарам,
Бу улуғ даргоҳнинг соҳиби ҳам сен —
Ўзингсан,
Мунаввар, саховат, карам...

Она, бу — Ватандир,
Ватан, бу — она,
Шу боис оловинг, иста, кулингман.
Токи тўлмагандир менинг паймонам,
Ватан,
Дилбандингман
Ҳамда кулингман!

Мирпўлат МИРЗО

ОНАЖОН (Шу номли туркумдан)

Онам Мастонбиби Мадқосим қизининг ёрқин хотирасига бағишлайман

I

Шу ёруғ дунёда шукрона айтсам,
Авалло мен сизни қилажакман ёд.
Тушганда бошимга маломат ва ғам,
Сизни эсга солар шундоғам ҳаёт.

Азиз айёмлару бегим кунларда
Тавоф этадирман мен сизни бирдек.
Меъёру ҳад аён ҳамма нарсада,
Лекин эҳтиромим менинг билмас чек.

Ахир, меҳрдан ҳам не бор улуғроқ —
Ёғдуга чулғар у қалбадаги унни.
Сизга садоқатда кўраман ҳар чок
Мен ўз умримдаги теран мазмунни.

Онажон, яшадим демасман мутлоқ
Сизни ёд этмайин ўтқарган кунни.

II

Қўлимдан келсайди — қуёшни шу зум
Занжирлаб ташлардим осмон тоқига.
Токи тугамасин энди асло кун,
Токи кетмасин у йўқлик чоҳига.

Ер шарин, кўлимдан келсайди агар,
Тўхтатиб кўярдим жойида бир қур.
Токи алмашмасин унда фасллар,
Токи ошиқмасин югурик умр.

Кўлимдан келсайди — қудратли вақтни
Олдга силжитмасдим бир сония ҳам;
Кўрай келажакда мен нечук бахтни,
Аксинча, дилимга бот-бот тушар ғам.

Йил сайин онамнинг сочи оқарар,
Бешафқат вақт қаддин дол этиб борар.

III

Ҳалол яшамоғим шарт энди менинг,
Токи ғуруримга кўнмасин ҳеч гард.
Ўзимга масъулман ҳар қалай, лекин
Онам шаънини ҳам ўйламоғим шарт.

Онт ичгум — бўлурман ҳаргиз очикқўл,
Лутфим аямасман ғанимдан ҳатто.
Гарчи ўзимга-ку эмасдир маъкул,
Бу ишим онамга хуш келар аммо.

Эзгуликни дерман мен энди минбаъд,
Феълимда каж хислат токи йўқ бўлсин,
Ҳам-малол чекмасин ҳеч қачон мен деб,
Токи онам кўнгли мендан тўқ бўлсин.

Токи яхшилар-ла эш бўлсин отим,
Онам ифтихори бўлсин ҳаётим...

IV

Онажон, у қандоғ хуш дамлар экан —
Сиз ҳали навқирон, ёш бўлган чоғлар!
Менга туюлади ўша кезлар шан,
Гўё йўқдек унда армонлар, доғлар.

Лекин сиз у олис йилларни ҳар гал,
Биламан, эслайсиз кўз ёшлар ила.
Биламан, шу ёруғ кунларни маҳтал
Кутгансиз тўзиму бардошлар ила.

Эҳ, мен-чи хаёлан қайтаргим келар
У қайтмас дамларни бир зум, онажон,—
Хусусан, сизни дард қийнаган пайтлар,
Хусусан, хасталик хуруж қилган он.

Ёшлигингиз сизга — балки оғир туш,
Менга-чи, дардларга ўжарлиги хуш...

V

Туғилган юртимни муқаддас англаб,
Она, номингиз-ла қўшиб атайман.
Сизга топингандек ҳар қандоғ дамда,
Мен унга фидойи бўлиб яшайман.

Танҳодир дунёда мўътабар элим,
Тонмоқликка наҳот бордир баҳона?
Тоабад мен унга эҳтиром қилиб,
Номингизни қўшиб айтаман, она.
Мен учун фахрдир на мулк, на бисот,
Аммо сиздан мерос буюк тилим бор.
Онажон, у менга — тириклик, ҳаёт,
Онам тили дея қилгум ифтихор.

Юртим, элим, тилим демас бўлсам мен,
О, арзир — яшашдан кўра ўлсам мен!

VI

Мен учун мўътабар бу қадрдон йўл,
Онам дийдорига чорлайди ҳар чоғ,
Эъозлидир унда мен-чун ўнгу сўл,
Ҳатто уфқ узра ёнбошлаган тоғ.

Рухимни эркалар поёнсиз адир,
Энтикиб боқаман кенг далаларга.
Хаёлларим ила синггандир бир-бир
Юрагим бу ошно манзараларга.

Дунё сирларидан ахтариб маъно,
Тоғ қошидан ўйлар суриб ўтаман;
Этдимми фарзандлик бурчим деб адо,
Ўз-ўзим-ла баҳслар куриб ўтаман.

Ҳар гал бу қадрдон йўл-манзаралар
Менинг туйғуларим поклар, саралар.

VII

Қарилик қисмати шундоғ азалдан,
Кўнгилни сарафроз этмагай сира.
Унинг дардларига қор қилмас малҳам,
Хотира ҳам торта бошларкан хира.

Зимдан термиламан баъзан онамга
Дилгир, изтиробкаш хаёллар аро.
Кўринсалар ҳамки ҳали бардамдай,
Сўзидан адашиб қоларлар гоҳо.

Хотирага кўнган йилларнинг занги
Заҳрин зоҳир этиб кўяр бу дамда.
Ўтирсалар ҳамки, турсалар ҳамки,
Ҳаргиз дуосини қилмаслар канда.

Ушбу одатларин сақлаб зиёда,
Онам янглишмаслар зинҳор дуода.

VIII

Гарчи юрагини чирмаса-да ғам,
Эзса-да бағрини дард-алам қат-қат.
Онам ўйламаслар ўзларин ҳеч ҳам,
Менинг ташвишимни қиларлар фақат.

Дерлар, узоқларда ғамхўринг йўқ, бил,
Ожиз қолганингда сени қўлларга...
Шунданми, насиҳат қиларлар нукул,
Кириб кетмагин деб ёмон йўлларга.

Ҳар гал куюнарлар— рангларинг бир ҳол,
Гапларим қулоққа илмайсан тақир...
Дейман, бу пандлардан туйгандек малол,
Ёш бола эмасман мен энди, ахир!

Лекин онам бу ҳеч олмаслар тан,
Гўдакман онам-чун қирққа кирсам ҳам!

IX

Мен асл дамларни бой берибман, эҳ,
Бебош ҳавасларга бўлиб андармон.
Энди пушаймоним дилда билмас чек,
Кемирар бағримни энди зил армон.

Бу кун рўзғорим гарчи йирокда —
Сизга ичикаман, ғамингиз ейман.
Ва ғўр йилларимни тутиб сўроққа,
Ўзимни тергайман, сўнгсиз қойийман.

Ахир, нега ғаму дардларингизни
Бағрингизда юрган кезлар билмадим?
Хок-пойингиз бўлиб, о, нега сизни
Бошга кўтармадим, эъзоз қилмадим?

Мен ношуд ўзимни кечирмасман ҳеч,
Она, қадрингизни англаб етдим кеч!

X

Кеча хаста онам қошидан қайтдим,
Юрагимни эзар бир ғашлик ҳамон.

Тикиламан баҳор осмонига жим,
Зулмат гумбаз каби кўринар осмон.

Қадамим бураман сўнг хилват боққа,
Дилдан машъум ғашлик тарқар деб, зора.
Лекин йўлак узра тўхтайман таққа,
Пешвоз чиқар менга гуллар — қоп-қора.

Неҳол бу, қай томон ташламай кўзим
Борлиқ қора либос кияр пайдар-пай.
Хаёлим кунжида кўринар шу зум
Қоп-қора телефон — жанглашга шай.

Телефон, ўтинчим тингла бир сафар:
Келтир қишлоғимдан сен ёруғ хабар!

XI

Ўша ғамли айём ҳали ёдимда,
Ўлтирардим онам бошида дилгир.
Бехос кулоғимга чалинди шунда
Ичкари уйдаги бир шивир-шивир.

Шу пайт кўзимга кун қора нур сочиб,
Ҳис этдим дафъатан мен тубсиз жарни.
Янгаларим онам сандиқин очиб,
Ёймишдилар қора саруполарни...

О, ҳаёт йўриғи бунча беомон,
Танидим ўшанда илк бор андуҳни.
Бағримга қон силқир эсласам ҳамон
Қалбда қолган ўша битмас чандиқни.

Тақдир, ўтинаман — очма ҳеч қачон
Қора саруполар тушган сандиқни!

XII

Онажон, меҳрингиз соғиндим жуда,
Нафақат меҳрингиз, кўнглим ушбу дам—
Қўмсар ўйинқароқ болалигимда
Кўп бор эшитганим пандларингиз ҳам.

Қўрқиб ўйлайман гоҳ — мени вақт баттар
Қилиб қўймадими сангдил ё сипо?
Онажон, ўзгариб қолган бўлсам гар,
Терганг ва уришинг, аяманг асло!

Номим пок сақлаш-чун онт ичганман, лек
Қўнган бўлса агар унга гард-доғлар,
Мени қаттиқ койинг койиганингиздек—
Оппоқ қўйлагимни кир қилган чоғлар.

Она, пандларингиз қўйсайман бот-бот,
Улар мени асрар, қилар эҳтиёт.

XIII

Хайҳот! Содир бўлди ўша мудҳиш он:
Телефон ярим тун келтирди хабар:
Баногоҳ дарз кетди юлдузли осмон,
Чеккан фарёдимдан қорайди сахар.

Англадим — алам ҳам билмас экан чек,
Чирмади қўксимни чексиз андуҳ-ғам.
Жаранглаб очилди мотам бонгидек
Қора саруполар тушган сандиқ ҳам.

Бу не ёзуғинг, эй бағри тош фалак,
Онамни берсам-а, тупроққа, хайҳот!
Қачондир талпиниб эдим жонҳалак,
Энди изларин ҳам топмасам наҳот!

О, энди онамни куйлаб беармон —
Битган шеърларимни ўкиб йиғларман!

XIV

Беюпун, бетоқат ҳовлига чикдим —
Ич-ичимни ўртаб онам азаси.
Кеч куз ҳасратларин тинглаётган тун —
Бағрига жо эди мотам нафаси.

Ажиб чарақларди юлдузлар аммо,
Ойнинг ўроғидан тўкиларди зар.
Сукланиб боқардим бу фусунга, о,
Мен онам пинжига кириб бир кезлар.

Ушбу тун фалакда ҳуру фаришта
Ваъдалар қиларди гўё ҳаловат.
Дорилбақо сахни эди саришта,
Кирганди самога сирли тароват.

Балки таскин, юпанч бўлса деб зора,
Онам юлдузларга бергандир оро...

XV

Нетай, дийдаси тош, бешафқат ўлим,
Орамизга мангу жудолик солди.
Энди менга ёлғиз тасалли бўлиб,
Қалбимдаги ўчмас сиймонгиз қолди.

Гарчи энди мен-чун фахр ҳам таскин

Сизни кўрганларнинг эзгу сўзлари,
Ҳар гал ич-ичимдан йиғлатар лекин
Опам ва укамнинг мунгли кўзлари.

Йўқлаб йироқлардан келдим мен яна,
Айрилиқ тиғидан бағрим тилинди.
Қадрдон ҳовлига кирганим лаҳза,
Онажон, ўрнингиз қаттиқ билинди.

Бир фарёд қайтадан тилди жонимни:
«Энди қайдан топай меҳрибоним!..»

XVI

Дуркун оиламиз тароватига
Раҳна сололмасди ҳеч бир ғам асло.
Масъуд кунларимиз ҳаловатига
Ҳавасда боқардим мен ўзим ҳатто.

Ҳайҳот, онам офтоб янглиғ ботди-ю,
Қалбларга ғам-ғурбат ташлади соя.
Тоғ ҳам парчаланиб кетаркан, ёху,
Қуласа ундаги энг баланд қоя.

Шу ҳовли улғайтган зурёдлар энди
Наҳот бир-бирига бўлиб борар ёт?!
Шаффоф қалбларимиз дарз кетди, синди
Қонунингми бу ё қаҳрингми, ҳаёт?!

Она кетса бахт ҳам кетар очундан...
Етимлар бўзлаши, эҳтимол, шундан!

XVII

Дўстимнинг бошига тушди мусибат,
Шўрлик оҳлар урар, куяр дамба-дам.
Бу нечук қайғудир, бу нечук ҳасрат —
Ахир, менга кўпроқ аён ҳаммадан.

— На чора, бандалик... — юпатдим, қучдим,
Ёшли кўзларидан жисмим титради.
О, ўзим шу нафас кечмишга учдим,
Оғир дардга қайта чалинган каби.

Дўстим ёзғирарди: — Менинг онамдек
Йўқ эди дунёда меҳри дарё зот...
Эшитар эдим-у бу фарёдни тек,
Кўнглимдан ўтарди: «Шундоғдир наҳот?!»

Йўқ, бўлмаган, дейман дард ичра ёна,
Менинг онамдайин ғамгусор она!

XVIII

Менинг ғам чекмоғим мумкинмас ҳануз,
Фарёд хуруж қилса, ичга ютаман.
Аламлар йўлимни тўсса — буриб юз,
Хатарлар чоҳини четлаб ўтаман.

Ҳаёт бу — тош сўқмоқ, қоқилсам беҳос,
Ёш тўкмоғим менинг мумкинмас сира.
Кўксим ичра бўрон турса ҳам рўйрост,
Чехрамни ҳеч қачон тарк этмас жилва.

Тийра хаёллардан чекмай деб озор,
Ҳар кеч ёлбораман: «Уйқу бергин, тун!...»
Ўзимни ўзим-чун асрамам зинҳор,
Бари азбаройи ёлғиз сиз учун!

Гўё сиз ҳаёда борсиз ҳали ҳам,
Ёзғирасиз рангим сарғайтирса ғам.

XIX

Сизни кўп ахтарди бу йилги баҳор,
Чечаклар келтирди, суюнгайсиз деб.
Зора кўринса деб сизга фусункор,
Қишлоқ қирларига берди ҳусн-зеб.

Сўнгра новдаларга гул такди шоён,
Шомлар алвон шафақ бўлиб порлади.
Қушлар чуқурига қўшилиб чандон,
Боғлар оғушига сизни чорлади.

Лекин тополмади, тополмади, о,
Изларингиз излаб ҳолдан ҳам тойди;
Остонамиздан у боқиб бенаво,
Ёмғир сочларини тун ичра ёйди.

Ва ниҳоят тонг — шудрингда музлаб,
Келтирди гулларин қабрингиз узра...

XX

Гоҳ кечар руҳимда шундайин ҳолат:
Гўё кетмагансиз рихлатга зинҳор —
Сиз мудом олисда ва мен бетоқат
Дийдорингиз қўмсаб соғинаман зор.

Узилиб кетолмам ҳаргиз сиз томон,
Гўё муҳим ишлар йўлимни боғлар.
(Авф этинг, ёлчитмас эдим, онажон,
Оддий бурчимни ҳам сиз тирик чоғлар!)

Йўк, мудом туймасман сизни ҳижратда,
Йўк, сиз кетмагансиз — борсиз, ҳаётсиз.
Гўё қошингизга етгум, албатта,
Мен муҳим ишларим якунлаган кез.

Зотан бор умрга муқаррар якун,
Дийдор кўришгаймиз бизлар ўша кун.

XXI

Илк бора ўксидим шоирлигимдан,
Афсус-надоматлар чекдим мен қаттиқ.
Ёнингизда бўлмоқ истардим ҳар дам,
Лекин бўлолмадим, ўзимдан ортиб.

Жонингизга ора кирдимми бир бор?..
Энди шу сўроқлар бағримни эзар.
Кўпроқ эл-юрт учун бўлдим-у дастёр,
Сизга-чи— шеър битдим соғинган кезлар.

Халқнинг дарди дея чекдим-у азоб,
Сизнинг дардингизни сўрай олмадим.
Сизга қасидалар битдим беҳисоб,
Афсус, зеб-зийнатга ўрай олмадим.

Эвоҳ, қабрингизга тош қўйдим бу дам —
Қасидаларимнинг қалам ҳақидан!

XXII

Сиз кенжа зурёдим кўрмай кетдингиз,
Турфа туйғуларда бўлдим мен талош.
Бир ён - мужда, бир ён - аччиқ ҳажрингиз...
Бехос кўзларимдан тирқиради ёш.

Нораста вужудга термилдим бир он,
Йўргакда ётарди парча эт, тийрак.
Уни улғайтирмоқ учун, бегумон,
О, ҳали қанчалар куйманмоқ керак!

Ҳали кутар олдда уйқусиз тунлар,
Оғриси — қўшилиб оғриш у билан...
Онажон, мен деб сиз чеккан дард-мунглар
Бир сидра ўйимдан кечди дафъатан.

Бир зум ҳаммасини эсимга олдим,
Ва кўзим ёшларин тиёлмай қолдим...

XXIII

Сафар тараддудин кўраркан бу гул,
Ажаб, юраги ҳеч ғашлик билмади.

Хаттоки манзилга кўнганим маҳал
Масофа ваҳми ҳам бағрим тилмади.

Бу гал учқур хатлар йўллаб дамба-дам,
Бот-бот хавотирнок симлар қоқмадим.
Шомлар ёт осмонга ой чикқанда ҳам
Сизни ёдга олиб бедор боқмадим.

Бу гал ҳажр ўтида қоврилмади дил,
Кўтармади юрак дафъатан ғовға.
Ва мен ёт шаҳарда тентиб астойдил
Сиз-чун ахтармадим бирон-бир совға...

Оҳ, мен ҳапқирардим сизни деб ҳар он,
Энди у даврлар қайтмас ҳеч қачон!

XXIV

Йиллар бунча учқур — ўтар уриб чарх,
Кеча баҳор эди, бугун ғужғон қор.
Ҳар фасл қилар-у хаёлларга ғарқ,
Фақат қиш кўнглимга ташлар мунг-озор.

Ойнадан қарайман, аччиқ изғирин
Кўчада оқ ёлин тўздириб елар.
Дилдирар аёзда дов-дарахт мискин,
Бу пайт тош-метиндек музлайди ерлар.

Эсимда: болалик, кулба, қаҳратон...
Зотилжам қийнади сизни туну-кун.
Шунданми, мен қишни кўраман ёмон,
Шунданми, у мудом дилим қилар хун.

Шунданми, ғашланар кўнглим шубҳасиз,
Қишда гўё мудом сиз дард чекасиз.

XXV

— Қара, тўрт томонинг — тоғлар пурвикор,
Шифобахш маскан бу — ложувар ҳаво!
— Бас, менинг кўнглимни яйратмас зинҳор
Онамнинг қадами етмаган маъво.

— Қара, бу булоқмас — ҳовуч-ҳовуч нур,
Ундан ичган танда ғубор ётмаган!
— Менинг учун қандоғ мўътабар бўлур,
Ахир, онам ундан бир бор тотмаган.

— Қара, бу не шукуҳ — жарлар тубидан
Ёл тараб югурар ёввойи сойлар!
Фақат юрагингда сенинг қадар-ғам,

Сенга жўндир мудом бу кўрк-чиройлар...

— Ох, нетай кўнглимга беролмас малҳам,
Онамнинг назари тушмаган жойлар.

XXVI

Кўксимда ғам-ҳасрат жунбуши тинди,
Мижжамни кўз ёшлар куйдирмас бот-бот.
Руҳимга ниҳоят ҳаловат инди,
Балки таскин берди, юпатди ҳаёт.

Эритди нимадир кўнглимнинг музин,
Жудолик ҳасрати — аччиқ хотира.
Мунғайсам, қошимда гиргиттон қизим,
Мени еру кўкка ишонмас сира.

Ҳаёт омадлардан гарчи қисмади,
Гарчи умр ғазнам — олқиш, ҳамд-сано;
Мен-чун нурланмасин нечоғ қисматим,
Оддийгина шу бахт баридан аъло:

Она, тақдир мени сийлади юксак,
Қизим сизга ўхшар, бирам куюнчак.

XXVII

Тўкилди қоғозга шеърларим бир-бир,
Қолдими юракда айтилмаган ғам?
Аммо ҳижронни мен этиб кўп зикр,
Кўнглим ҳамрозидан сўз очмабман ҳам.

Олтин остонамиз у босган кезде —
Келинлик либосин қай кун ёпинди.
Ота маконимга, онажон, сизга
Менинг қаватимда туриб топинди.

Билдим умр — синов, ҳар кун — бир довон,
Сочга оқ кўнмоқда, дилда — ҳой-ҳавас.
Бизлар бир-биримиз авайлаб ҳар он,
Нурли айёмларга ета олсак бас.

Шояд севганимдек мен сизни, она,
Бўлса болаларим унга парвона.

XXVIII

Қабристон ёнидан ҳар гал ўтганда
Сездирмай кўзимнинг ёшин артаман.
Эзгу одатимни қилмайин канда,
Дуо ўқиб кафтим юзга тортаман.

Сўнгги рухсорингиз ёдимда мангу,
Тасаввур қиламан шундоғ ҳар дафъа.
Инсон кўз юмгач йўқ бўлар дерлар, бу—
Худосизлар ўйлаб топган фалсафа.

Гоҳ ҳаприқтириб қўйганда ҳаёт,
Гоҳо дил тўлганда алам-ангизга,
Сўраб ўзингиздан йўриқ ва нажот,
Келаман бош эгиб сағанангизга.

Мен учун йўқ бўлиб кетмассиз зинҳор,
Қўллайсиз ҳар ишда бўлиб мададкор.

Самандар ВОҲИДОВ

АДО БЎЛМАС ОНА АРМОНИ

Ёшариб бормокда кундан-кун олам,
Кексайиб бормокда кундан — кун онам...
Уч карра орзуси сўлган онамнинг,
Уч ўғли нораства ўлган онамнинг.
Ўлган эмас улар урушда,
Ўлган — иссиқ она оғушда.
Бири — уч ёшда,
Қолгани — тўрт-бешда...
Ҳар баҳор кирганда яшнаса олам,
Куздай маъюс тортиб сарғаяр онам.
Супада букчайиб,
Бенаво, мунғайиб,
Тиззада боши.
Кўзида ёши —
Соатлаб ўлтирар,
Чорасиз мўлтирар...
«Ҳомидим ўлмаса, қирққа тўларди,
Сенларга акалик қиларди.
Ўттизга кирарди Сулаймонгинам,
(...О тақдирдан кўп эрургинам...)»
— Нормуродим бўлсайди агар,
Жўралари билан баробар
Балоғат ёшига етарди,
Халтасин кўтариб кетарди...»
Ҳар баҳор, ҳар баҳор
Шу аза бир такрор.
Ёш қўшилар улар ёшига,
Оқ қўшилар Онам сочига.
Таскинлар бир пулдир,
Тасалло бир пул.
Мажолсиз лабларда шу армон нукул:

«Ҳомидим ўлмаса...
Сулаймоним тирик бўлса...
Нормуродим шу йил...

Шу армонда бу дунёни тарк этди Онам...

Шукур ДАДАШ

ОНА ДУОСИ

Онажоним ҳар дам сездим
нажот экан дуоингиз,
Жисмингиз йўқ, аммо
мудом ҳаёт экан дуоингиз.
Фарзанд бахтин тилаб ўтди
умр гоҳи шод, нолон.
Яхши ният ҳам орзуга
қанот экан дуоингиз.

Сизга неки қилдим, қайтди
мана ўғил-қизларимдан.
Ожиз ақл мактабига
савод экан дуоингиз,
Гоҳи аччиқ, гоҳи ширин
тотдим ҳаёт мевасин.
Ожиз, синик, бўш кўнгилга
сабот экан дуоингиз.

Тилак танҳо кўрмай дейди
фарзанд доғин кўзларингиз.
Ох, деса гар дилбандингиз
фарёд экан дуоингиз.
Қўл очсангиз рўёб бўлар
Шукур истак хаёллари,
Ҳаёт боғин яратгувчи
бунёд экан дуоингиз.

Йўлдош ЭШБЕК

ОНА ДУОСИ

Сафар қилсанг оқ йўл, болам, омон юр,
Разилдан қоч ва оқиллар томон юр,
Укаларинг соғинтирмай келиб тур,
Ҳеч бўлмаса икки энлик хат бит, болам.

У ёқлик ҳам ўзимиздай хилма-хил,
Яхшиликда ҳамма қўшни **Нормас** бил,
Бир дўстни деб бир дўстингни сотмагил,
Дўст орттиру дўстларингни тенг тут, болам.

Ифвогарнинг қулоқлари жуда узун,

Хиёнат бу — ўйламасдан айтган сўзинг,
Ўйларингни айтар кўзгу икки кўзинг,
Бад ўйларни бошгинангдан ирғит, болам.

Донги чиқмас бир якка от — ёлғизлик,
Ўз жуфтидан жудо қанот — ёлғизлик,
Айтиб бўлмас унсиз фарёд — ёлғизлик,
Ёлғизланма, яхшиларни дўст тут, болам.

Сафар қилсанг, уйдан кўнглинг тўқ қилгин,
Лекин ғийбат бор жойларда йўқ бўлгин,
Шоир бўлсанг ёмонликка ўқ бўлгин,
Дардлиларнинг дилларини ёрит, болам.

Элга қалбинг берган қалбнинг бунёдисан,
Сен заҳматга эгиз халқнинг зурёдисан,
Пастлик қилма Алпомишнинг авлодисан,
Муҳтожларнинг ғамларини арит, болам.

Йўлинг очик бўлар, бўлсанг сен очик қўл,
Овмин энди, полапоним, сенга оқ йўл,
Бир тилагим: қайда бўлсанг саломат бўл
Ва уйдаги эркалигинг унут, болам.

ЎЗБЕКИСТОН ОНАСИ

Юрт деб ёнган онам
Қариб қолдилар
Мен бир далли девона
Қайлардадир кездим
Саросар
— Кел уйга кераксан, ўғлим
— Керакман юртга ҳам
— Ким у? Онаси борми
Томоғимга недир тикилар.

— Бор демайман, бор она!
Ўғли эса пойингга йиқилар.

ҚИШЛОҚДАН ҚАЙТИШ

Атрофимда қушларнинг саси,
Адо бўлиб бормоқда сахар.
Силкинади қирлар елкаси
Тўлқин отиб чопар майсалар.

Сездирмай деб онам кўз ёшин,
Секин-секин ортда қолади.
Лутфига зор бўлиб қуёшнинг
Уфқнинг ҳам бағри ёнади.

Олдида кулар ташвишлар доим,

Ортда қолар иқболим бироқ.
Ортда қолар туғилган жойим,
Чаманларга ўранган қишлоқ.

Ўксиб-ўксиб ундан изладим,
Беғубор доғ — гўдақ изларим.
Чанглар кўмган жажжи ҳисларим,
Нафасимнинг оташ исларин.

Ҳижрон мени бир кун соғинди,
Бир кун бўлдим онам ёнида.
Висол менга бир кун сиғинди,
Бир кунга ғам ўлди қонимда.

Адо бўлиб бормоқда сахар,
Атрофимда қушларнинг саси.
Тўлқин отиб чопар майсалар,
Силкинади қирлар елкаси.

Икром ОТАМУРОД

* * *

Онам — Саломат Эргаш қизининг хотирасига

*«Ҳар бир туфроқдан яратилган киши ўз туфроқи
билан, албатта, учрашади».*

*Абул-Фазл Аҳмад ибн Муҳаммад
ал-Ўрузий ас-Сафар*

Касби туфроқи кўп улуғсан, гарчи
Увада-увада ётсанг-да, титилиб.
Ўлим — юрагимда ўприлган дарча,
Ўлим юрагимни ташлади тилиб.

Касби туфроқи кўримсиз бағрингда
Не қурурлар ётур, ётур кадрлар.
Кўксингга бошини қўйиб, бағримда
Кўпайиб бормоқда қабрлар.

Сенда ўсган, унган, улғайган онам
Насиби қўшилиб, ризқи етоқлаб,
Шамоллар измида учган гардсина
Шошнинг бир кунжига умрин тузоқлаб.

Райимни синдирмай, келиб зўрғатдан
Қаватли қафасга ноилож қўниб,
Касбини соғинди ҳар бир фурсатда,
Ҳар бир фурсатин яшади йўниб.

Кунлар кечди. Кунлар дилида бир доғ,
Мени қийолмади, мени асради.

Ўзи кундан-кунга топарди адоғ —
Ичига ютарди чексиз ҳасратин.

Онам кекса эди. Мен ёлғиз эдим.
Ёзуғдан қочиб бўлмасди, ахир!
Ёлғизлик нонини беармон едим,
Ёлғизлик нони, сен, бунчалар тахир?!

Шаҳар бирубирдай шовкин, талотўп,
Хабис ҳоллар кезар суйкалиб, тайиб.
Онам сукунатдан қувват олди хўб,
Рухланди касбининг ёдила ғайиб.

Касбининг бежирим, қадим туфроқи
Қон-қонига сингиб кетганди қат-қат.
Дерди: «Мен касбининг битта урвоғи,
Кўз юсам касбига қўясан фақат!»

Не муғдор толесиз оввораи жон
Неча роҳдан юрди мисли навмид рахш?!
Эҳ, нотанти дунё, онамга бир он
Ётсанг нетарди толеингдан бахш?!

Ой ўтди. Йил ўтди. Чопди табаддул,
Танига дард қўниб отлади табоҳ.
Дарднинг азобини тўйиб ичган қул —
Онам интиқ бўлди касбига э воҳ!

Пешонасин силаб сабр ҳиддати,
Сийнасида бардош йиртилди, ҳатто.
Ўз туфроқига тикилди нияти,
Ўз туфроқига етгунича то...

Ранжу ситам ичра титраган яфроқ —
Кўникмоқ ҳассаси суяр танамни.
Авайла, ўкситма, эй улуғ туфроқ
Ишониб топширдим сенга онамни.

Касби туфроқи кўп улуғсан, гарчи
Увада-увада ётсанг-да титилиб.

Муҳаммад ЮСУФ

ОНАМГА

Оҳ, менинг ортимдан оввора онам
Бир парча юраги минг пора онам.
Ҳар балони кўриб ёруғ дунёда,
Тошканни кўрмаган бечора онам
Боланг бўлиб бир бор бошлаб келдимми,
Энди мен ҳам сенга ўғил бўлдимми!..

Гарчи бисотингда «байрам» сўзи йўк,
Биламан, кутасан сандал тўла чўғ,
Менда юрак деганларин ўзи йўк:
Мен совға бермаган қиз йўк бу оқшом,
Сенга на гул бердим, на ширин калом,
Энди мен ҳам сенга ўғилми онам?..

Дейсан: олисларда омон юрсанг бас,
Ёдингга тушсам гоҳ йўклаб турсанг бас,
Болам, сенга ҳамма қилади ҳавас...
Ахир, менинг дардим шеър эмас, фақат,
Мен машҳур шоирмас — машҳур бешафқат,
Энди мен ҳам сенга ўғилманми, айт?..

Шаънинга шеър битдим. У сени топсин,
Пойингга тиз чўкиб, қўлингни ўпсин.
Ундан ҳам улуғим борлигин кўрсин,
Мен учун ҳам азиз ҳолингни сўрсин,
Сенсиз ғариб кўнглим кўнгилми, онам,
Энди мен ҳам сенга ўғилми, онам!..

ОНАМДАН ХАТ

Ўғлим, жигаргўшам, айтгин-чи, наҳот,
Ачинмайди жонинг онанг ҳолига.
Мени тўшакларга михлаб қўйди бод,
Келсанг бир кўрсаму... ўлсам, майлига.

Чакка ўтган эски томга ўхшайман,
Кўзимдан ёмғирлар тўкилар тинмай.
Бу ёруғ дунёда борми, билмайман,
Ўз ўғли йўлига интизор мендай...

Хайҳотдек ҳовлида қолдим бир ўзим,
Нима хаёлларга бормасман баъзан.
Соғмисан ишқилиб, кўркаман кўзим,
Подшолар ҳақида шеърлар ёзасан.

Ўйнашиб бўларми шоҳлар билан, айт,
Қишлоқи жонингга шеърдан не ҳузур?
Зериксанг — бепоён яйловингга қайт,
Сиқилсанг — даштларда от чоптириб юр!

Фақат хаёлингдан чиқаргин шеърни,
(Кимгадир ёқмасмиш чинми-ёлғонми)
Ахир, сен ёзмасанг ўша Бобурни,
Шоирнинг уруғи қуриб қолганми?..

Ўғлим, жигаргўшам, айтгин-чи наҳот,
Ачинмайди жонинг онанг ҳолига?
Мени тўшакларга михлаб қўйди бод,
Келиб бир кўтариб чиққин ҳовлига.

Қўлингда жон бериб ўлсам, майлига...

ОНАИЗОР

Кўнлим қолса булбулдан ҳам гулдан ҳам,
Қолар бўлсам бир кун ахир тилдан ҳам...
Агар бир зот йиғласа чин дилдан ҳам —
Онам йиғлар, онам йиғлар, онам у...

Сиқмай қолсам шундай кенг бу жаҳона,
Осмонларга руҳим бўлса равона.
Жонсиз танзим устида ҳам парвона —
Онам йиқлар, онам йиқлар, онам у...

Тонар бўлса қўлимдаги тор, дунё,
Уч кун ўтмай унутгай, дўст-ёр дунё.
Еру кўкни титратиб зор-зор дунё —
Онам йиқлар, онам йиқлар, онам у ...

Гулдай кулиб юрмасмиди ўғлим деб,
Кўриб кўнглим тўлмасмиди, ўғлим деб,
Онанг ўлса бўлмасмиди ўғлим, деб
Онам йиқлар, онам йиқлар, онам у...

Кўнглим қолса булбулдан ҳам гулдан ҳам,
Қолар бўлсам бир кун ахир тилдан ҳам.
Агар бир зот йиқласа чин дилдан ҳам —
Онам йиқлар, онам йиқлар, онам у..

* * *

— Она, мени нега туқдинг?
— Юртинг учун.

— Она, мени нега туқдинг?
— Бахтинг учун...

— Она, мени нега туқдинг?
— Зорикқандан.

— Она, мени нега туқдинг?
— Зерикқандан...

* * *

Онажон,
Онажон,
Юрагим оқрип
Билмадим нимага қийнайди мани.
Мен деҳқон боласи эдим-ку ахир,
Наҳот шунча нозик бўлса бу жоним?..

Энди-ку ухламай ўйлар сурмайман,
Соқинсам дунёда соқинганим сиз.
Оқрир,
Оқрийверар юрак, билмайман,
Нега оқришини айтмас ҳам иблис.

Ё севиб қолдимми,
Бу мумкин эмас.
У мендан безор
Мен ундан безорман.
Муҳаббат деганин қилмасман ҳавас,
Шундай ҳам бу узун йўл тўла армон...

Онажон,
Онажон,
Юрагим оқрир,
Гўё кимдир уни тиқ билан тилар.
Кечалар елкамга темирдек оқир
Қўлларин кўяр, кўзимга тикилар.

Ким у?
Мен танимайман.
Отамнинг арвоғи ўша зот балки:

Уйимнинг чироғин ёқмай болам, сен
Қаерда,
Қаерда юрарсан санқиб?!.

Қишлоққа кетаман,
Тонг отса бўлди.
Қуёш уйқотиб қўй мени эрталаб...
Юрагим,
Юрагим оқримай қўйди,
Эй, қалбни бир ўпиб бўлмас эркалаб?

Маҳмуд ТОИР

О Н А

Бу дунёнинг бозорида бахт борми,
Худойимдан тилаганинг нақд борми,
Оёқингга бошим қўйсам дил осмон,
Она, сенинг товонингда тахт борми?

Тулпорларга тушов уят, тушов ор,
Бедорларнинг болишида ҳикмат бор,
Минг додимда бир оҳингни гарди йўқ,
Она, сенинг олқишингда оят бор.

Осмон узоқ, ер қаттиқ деб кўп айтдинг,
Йўллар кутиб дарвозага дард айтдинг,
Она, юзинг табассумлар талашсин,

Ажинларинг чехрангдаги шоҳ байтинг.

Онасини бевақт берган бахтсиз кўп,
Оҳ, онасиз тахтда турган тахтсиз кўп,
Отанг кетса дардинг тўксанг онанг бор,
Онанг кетса чиқмас экан кўздан чўп.

Ором сўзин осмони ҳам онадир,
Қадр сўзин қўрқони ҳам онадир,
Шеърингни қўй, Маҳмуд, онанг кўнглин топ,
Жаннатларнинг посбони ҳам онадир.

ОНАМ БИЛАН КЕТМОН ЧОПГАН АЁЛЛАР

Борга боқмай, йўқни йўқлар хаёллар,
Онамдек бокира, офтобжамоллар,
Кўргим келиб тўрт тарафга термулдим,
Онам билан кетмон чопган аёллар.

Бир туп райҳон қошида юз тиз буккан,
Йиқи келса ялпизларга дил тўккан.
Қўлингиз гул, райҳон эккан, гул эккан,
Онам билан кетмон чопган аёллар.

Пешонангиз тери томган Момо Ер,
Қайда қолди фариштадек момом дер,
ҚалдирҚоялар қўлингиздан таом ер,
Онам билан кетмон чопган аёллар.

Бу дунёнинг кори сира битмаган,
Такдир сизга не юмушлар тутмаган,
Дилингиздан айтинг нелар ўтмаган,
Онам билан кетмон чопган аёллар.

Сочларингиз қорлардан ҳам оқ бугун,
Қўнгил ярим, кўнгил бунча тоқ бугун,
Ўнингиздан тўққингиз йўқ бугун,
Онам билан кетмон чопган аёллар.

Ёмон ёвдан ҳатто йўлбарс ўкирар,
Битта кетмон бир эркакни чўктирар,
Изингизда не чаманлар гуркирар,
Онам билан кетмон чопган аёллар.

Бир ўғилмиз, мингта ўғил, хўш нима,
Кўрмаганмиз бизлар ахир қўш нима,
Гоҳо ойлаб кўрмаганлар гўшт нима,
Онам билан кетмон чопган аёллар.

Сиз Ватаннинг юзидаги ёҚдуси,
Сиз покликнинг товлангувчи туйҚуси,

Кетмон бетин куйдирган гоҳ қайҚуси,
Онам билан кетмон чопган аёллар.

Шойи сотиб алп йигитлар шод келар,
Маҳмуд каби кўп шоирлар мот келар,
Дил тубидан билмам қандай дод келар,
Онам билан кетмон чопган аёллар.

СОЎИНЧ

Соғинч сидирмоқда кўнгил қонимни,
Армон ўртамоқда жисму жонимни,
Кўргим келаверар онажонимни,
Дарёсин ахтарган ирмоқ кабиман,
Дарахтдан узилган япроқ кабиман.

Чарх уриб ҳовлимга сиҚмай қоламан,
Жойин бўш кўрганда оҳман, ноламан,
Мен тонглар дуони кимдан оламан,
Киприкда жон тутган томчи кабиман,
Тамшансан наздимда кўзёш тамиман.

Ўувиллаб қолгандек бу дунё гўё,
Тунлар тўлҚонган тош, кунлар зим-зиё,
Онажон, кимда бор сиздаги зиё,
Қуёшин қидирган сомон кабиман,
БоҚида гули йўқ боҚбон кабиман.

Она, қабрингизга қайтиб бораман,
Қандоғ алвидо деб айтиб бораман,
Сизни соҚинганда дили пораман,
Зам-зам қошидаги ташна кабиман,
Энди изингизнинг ёнган шамиман.

Турсун АЛИ

ОНАМ ҚАБРИДАГИ МАЙСАЛАР

1

Онамнинг қабрида унган майсалар,
мен сизни кўксимга босаман суйиб.
Энтикиб кетади куюк юрагим,
сизларда волидам ҳидларин туюб.

Онамнинг қабрида унган майсалар,
бир сирни сўрасам келмасин малол.
Бошингизни силаб онам қўллари
уйқудан уйҚотган сизни, эҳтимол...

2

Тонгда борсам онам қабрига,
йиҚлаётир майсалар юм-юм.
Ох, майсалар билан мен бирга
кўзёш тўқдим — тўлиб юрагим.

Майсаларнинг тушларига ҳам
онажоним кирган, эҳтимол.
Келолмайин сўнг хушларига
йиҚлагандир мен каби беҳол.

Кўҳна қабр устида абад
ўсаётган эгик майсалар,
огоҳ этинг мени ҳам албат
онам сизга бир гап айтсалар.

3

Одам бўлдимми менам?..

Миртемир

Онажон,
чўкиб қолган қабрингизда
майсалар унди.
Менинг изларимни
вақтнинг шамоллари кўмди.
Онажон,
ўзга қабрлар
қад ростлаб,
тўн кийди мармардан.
Атрофида турфа гуллар,
шоҳ ёзди улкан дарахтлар.
Онажон,
сизнинг чўккан қабрингиз қошида
чўкиб қолди менинг ҳам руҳим.
Чўкди қора булутлар бағримга,
кипригимга чўкди юлдузлар...

4

Овлоқ қишлоқ,
Дала оҚушида қабристон,
унда бир иморат бор,
деворлари тупроқдан,
эшиксиз, деразасиз.
Гоҳ ўша уй қошига
борсам, тўлиб юрагим,
кўзларимнинг тахир сувини
нураган деворларига тўкиб қайтурман.
Овлоқ қишлоқ,
Дала оҚушида қабристон,
унда бир ёлҚиз уй бор...

5

Сиз кўзларимга тикилиб дердингиз:
«Болам, улҚайсанг,
кегиб қолмайсанми катта шаҳарларга
ёлҚизликнинг чангалига ташлаб мени?»
Мен ҳали меҳрингиз нурига қонмай,
бу рангин дунёни танитай туриб,
қайларга кетдингиз, ахир, Онажон?!

Абдулла АЪЗАМ

ТҶРТЛИК

«Она!» деб милён бор қилсанг-да нидо,
Дийдорин қўмсадинг бўлдим, адо?
«Ватан!» — такрор этсам, сийқа демагин,
Онаси Қарибу беватан — гадо.

Сирожиддин САЙИД

* * *

Она, тўплаб чикса — бардошларингиз,
Шунча йиллар тўккан кўзёшларингиз,
Еру осмон селу ёмҚир, дўл бўларди.
Бир воҳани қўмарди сув,
Бир воҳани Қарқ этгувчи кўл бўларди.

Ажинларингизни ўйласам агар,
Бир-бирига улаб, бойласам агар —
Сурхондан то Тошкентгача,
Тошкентдан то Сурхонга қадар
Соғинч тўла, армон тўла йўл бўларди.

БИР ЎИКМАТ ИЛЎАДИМ

Бунча ҳам қаттиқ экан
Қисматнинг болишлари.
Кўз олдимдан кетмас ҳеч
Онамнинг калишлари.

Улар остонасида
Турар бир жуфт абгордай.
Кўзимга бутун дунё
Кўринади айбдордай.

Яшайдирман гарчи қўл,
Юзларини соғиниб.
Калишлари даҳлизда
Тураверар оҚриниб.

Дардимни яширгайман
Онам ҳолим сўрганда.
Калишлари валекин
Барин билиб тургандай.

Гарчи тилсиз, забонсиз,
Хомуш, беозордайлар.
Бор дарду ҳижронимдан
Улар хабардордайлар.

Онамнинг кўз ёшидан
Бўлса болишлари нам.
Назаримда кечалар
Йиқлар калишлари ҳам.

Улар ҳам гўё мени
Ўртаниб ўйлағайлар.
Бахту бахтсизлигимдан
Қиссалар сўйлағайлар.

Соғинчининг деворлари
Ёмқирларда емрилган.
Улар ҳам онам каби
Йўлларимга термулган.

Мол йиқмадим мен, аммо
Сув сўрганга сой бердим.
Бир кўнглим бор эди, лек
Мен уни ҳам бой бердим.

Бу дунёда ниҳоят
Бир ҳикматни илқадим.
Калишларни юзимга
Босиб, келар йиқлагим.

Онамнинг калишлари...
Бир умрлик қарзимдай.
Патакларин кўзимга
Суртиб ўлсам арзигай.

Иқбол МИРЗО

ОНАМ

Ой каби қошимда парвонам — онам,
Офтобдек меҳрда яғонам — онам.
Бошимга тилла тож, кўнглимга таскин,
Туну кун тилимда шукронам — онам.

Олтин-кумуш асли — тош бўлар экан,
Онасизнинг кўзи ёш бўлар экан.